

in tehnična, kar nam bo precej olajšalo izbiro smeri, primerne našim sposobnostim, in obenem natančneje opredelilo njeno težavnost. Pri opisih so ob ocenah in višini navedeni prvi plezalci, prva ponovitve, prosta in zimska ponovitve ter kratek opis smeri, pogrešamo le kakšen podatek o opremljenosti oziroma potrebni opremi za vzpon. Na zadnji strani platnic je še pregledni zemljevid področja za lažjo orientacijo.

Drugi vodnik je izdelan podobno, razlika je le, da imamo tukaj po štiri strani barvnih fotografij skupaj (v prvi knjigi dvolistni sklopi). Vsebinske je podana na 104 straneh, barvne fotografije pa še dodatno na 24. Žal je od 38 fotografij le sedem plezalskih, pa še od tega šest iz iste smeri. Prva knjiga prinaša od 47 fotografij prav tako le sedem plezalskih, zato pa je tretja fotografsko bolj alpinistična. Vseh 18 fotografij je akcijskih, dodane so še tri črno-bele. Tretji vodnik je sicer najtanjši, 72 strani je vsebine, zato pa najbolj razgiban. Predstavljenih je devet plezališč, šest zaledenelih slapov in vrsta turnih ter alpinističnih smukov. Vsako plezališče ima pregleden zemljevid, ki nam bo pomagal pri dovozu in dostopu. Pri turnem in alpinističnem smučanju je še poglavje o ocenjevanju tovrstnih spustov.

Sicer zelo dobri vodniki so na prodaj v paketu, kar pomeni nekoliko višjo ceno, dobrih devet tisoč tolarjev, vendar vsekakor prinašajo dobrodošlo osvežitev že zdavnaj zastarelih podatkov. Prav gotovo bodo plezalci na novo odkrili že kakšno zdavnaj pozabljeno smer. In to je tudi namen tovrstnih vodnikov.

Boris Strmšek

Novosti s Krasa o Krasu

Kras: voda in življenje v kamniti pokrajini. Uredil Andrej Mihevc. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.

Kamen na kamen. Borut Juvanec. Ljubljana, Založba i2, 2005.

Beri, beri, rožmarin zeleni. Vesna Guštin Grilanc. Trieste, Transalpina, 2005. Od babe do smrti: bogastvo slovenskega besedja, Pavle Merku. Trst, Mladika, 2005.

Ob koncu leta 2005 smo dobili nekaj izjemno zanimivih knjig in pu-

blikacij, ki predstavljajo delčke identitete Krasa, kar vse nam zna priti prav ob načrtovanju spomladanskih izletov v kraljestvo visoke planote v zaledju Tržaškega zaliva. Zaustavimo se najprej pri najboljšežnji knjigi Kras: voda in življenje v kamniti pokrajini (ur. Andrej Mihevc), ki nas na dobrih petsto straneh vodi v skrivnosti vode na Krasu. Dvojezična slovensko-angleška izdaja prinaša pripetke strokovnjakov, ki obravnavajo pomen vode pri oblikovanju pokrajine in pri prilagoditvi človeka na življenje na Krasu in v sosednjih zakraselih pokrajinah. V prvem poglavju se seznanimo z naravnimi danostmi Krasa: geološko zgradbo, reliefom, vegetacijsko podobo, kali in življenjem v njih. Med potepanjem po kraški gmajni nam bo tako bolj jasno, kje in kako so nastale delane vrtače, razlikovali bomo med kalom in lokvijo, zgodovina gozda, ki osvaja vse večje površine nekdanje gole pokrajine, nam ne bo več neznanka. V drugem poglavju nam arheologi in zgodovinarji predstavijo poselitve in rabo zakraselega sveta v preteklosti. Tretji del obravnava kulturni vidik vode oziroma njene uporabe. Seznanimo se z neverjetnim bogastvom najrazličnejših vodnih objektov in predmetov, vezanih na nekdanjo oskrbo z vodo. Zadnje poglavje obravnava oskrbo z vodo v sodobni družbi.

Ob naslednji noviteti (Kamen na kamen, Borut Juvanec) se seznanimo z drugim značilnim elementom Krasa: kamnom. Z očmi arhitekta se podamo v svet kamnitih pokrajin in enostavnih konstrukcij, ki jih dobimo z zlaganjem kamna na kamen. Kras je ena od takih pokrajin kamenitih, kot je za-

temu rečejo. Kamenja pa niso le odložili na kup, ampak so mu dali koristno funkcijo. Zlagali so ga v suhe zidove ob robovih parcel in vzdolž kolovozov ali pa so celo ustvarili kamnita zatočišča, enostavne konstrukcije. Na Krasu jih poznamo kot pastirske hiške, v knjigi pa spoznamo, da take in podobne objekte najdemo še v številnih deželah, v številnih kamnitih pokrajinah. To so zavetišča za pastirje, lovce, vinogradnike, lahko je v njih na varnem živina, v nekaterih zgolj shranjeno orodje, lahko

se v njih hladi mleko ali se na strehi sušijo plodovi narave. Poleg zavetišč nam avtor predstavi tudi druge možnosti konstrukcij v kamnu brez veziva, od najelementarnejših zidov in škarp za terase do najrazličnejših pasti, vodnjakov, ledenic in mostov. Seveda se kot arhitekt posveti konstrukcijskim zakonitostim, predvsem korbellingu ali »previsevanju«, ko vsaka naslednja plast kamna sega preko spodnje in tako ustvari streho zavetišča.

Neutrudna zbiralka ljudskega izročila Vesna Guštin Grilanc nam v knjigi Beri, beri, rožmarin zeleni predstavi dobrih 120 zelišč, ki jih Kraševci uporabljajo (ali so jih uporabljali) pri lažanju zdravstvenih tegob, v živnozdravstvu, pri praznovanjih in v kuhinji. Med drugim izvemo, da potrebujemo mokovec, če hočemo na potepanjih po Krasu odgnati zlonamerna bitja in štrige. Če se nam bodo naredili otiščanci, ne bo šlo brez netreskovega soka. Stolčene liste robide bomo položili na rane, plodove črnega trna pa bomo iskali ob driski. Še polno je v knjigi zapisanih (in fotografsko popestrenih) skrivnosti iz zeliščarskega

pisal pesnik Srečko Kosovel. In če so hoteli Kraševci v tej pokrajini priti do vrtov, njiv in travnikov, so morali površine očistiti kamenja, jih otrebiti, kot

ljudskega izročila, spoznamo pa tudi druga zdravilna sredstva, kot so med, kis, mast ali ilovica. Posebno poglavje nam predstavi brezalkoholne in žgane pijače, žganje, brinjevec in razne zeliščne likerje, dodani pa so kuharski recepti kraških gostišč, kjer še znajo uporabljati zeleno bogastvo Krasa.

Če se že podajamo na zahodne meje slovenstva, ne bo odveč, da vzamemo v roke še drobno knjižico Od babe do smrti: bogastvo slovenskega besedja, v kateri se Pavle Merku predstavi kot jezikovni starinar – rekli bi lahko tudi preučevalec starih pomenov besed. V kratkih zapisih avtor razmišlja o siromašenju slovenskega jezika, o njegovi ogroženosti, med drugim tudi o tem, zakaj je slovenščina neprimer- no bolj ogrožena kot italijanščina. Slikovito nam predstavlja besedne okamine, ostanke prvotnega jezika, ki so se lahko ohranili le tam, kamor ni seglo po(h)ejšlovanje slovenščine, hejslovanska akulturacija, kot temu pravi. Ohranili so se lahko le v obrobni narečjih Benečije, ki jih Merku tako dobro pozna. Izvemo, zakaj so številne nizke vzpetine Lânte, gore s topim vrhom pa Babe. Furlanski Matajur bi

lahko zamenjali s starim slovenskim imenom Velika baba. Razkrije nam marsikatero potvorbo ljudskih krajevnih imen. Ko se vzpenjamo na izraziti, danes mejni vrh južno od Pliskovice sredi Krasa, bi morali govoriti o vzponu na Golnik, ne na Volnik, tudi ne gremo v dolino Glinščice, ampak v Klinščico. Škoda je le, da nam je avtor privoščil tako kratek sprehod med izrazi, ki jih uradna slovenščina več ne pozna. Takih sprehodov v bogastvo slovenščine bi potrebovali še veliko, da bi preprečili nemarnosti pri izražanju in pu- stošenje našega jezika, ki smo mu priča v vsakdanjem pogovoru, pa tudi v sredstvih javnega obveščanja.

Na koncu »kraških novosti« ome- nimo še publikacijo Glas Pliske, ki jo Razvojno društvo Pliska iz vasi Pliskovica praviloma izdaja štirikrat letno. Za- dnje tri številke so posvečene temam, ki so zanimive ne le domačinom, ampak tudi vse številnejšim obiskovalcem, ki odkrivajo skrivnosti Krasa. Rdeča nit vseh treh so kraška narava (jame, kali, ki so edine površinske vode na Krasu, in ptice) ter ukrepi za ohranjanje narave na Krasu, katere večji del je vključen v varovano območje Natu-

ra 2000. S predstavljenimi ukrepi bo Pliskovica, ki zaradi številnih »ptičjih« priimkov slovi kot ptičja vas, postala in ostala pticam in naravi nasploh, pa tudi obiskovalcem prijazna vas.

Igor Maher

Slovenski planinski leksikon

Slovenski veliki leksikon. 3. del. P–Ž. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2005.

Slovenski veliki leksikon je prvi izvirno zasnovani splošni leksikon na Slovenskem, saj je v celoti plod dela domačih avtorjev in se ne nanaša na nobenega tovrstnih tujih leksikonov. Svet in nas v njem prikazuje s stališča Slovencev, to pa pomeni, da ponuja informacije na način, ki ga pričakujejo- o in potrebujejo slovenski uporabniki. Veliko splošnih pojmov dodatno razla- ga s slovenskimi primeri.

Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana

James A. Wilkerson, M.D.

MEDICINE FOR MOUNTAINEERING & OTHER WILDERNESS ACTIVITIES

The Mountaineers books, 5. izdaja, 2004

(368 strani, mehka vezava, cena 6.167,00 SIT)

- diagnoze, psihologija nesreč, preventivni ukrepi
- travmatološke in druge poškodbe in motnje
- vplivi in posledice višine (npr. pri boleznih srca)
- bolezni, bolečine, infekcije in alergije
- zdravila, zdravstveni pripomočki in upoštevanje pravnih in etičnih načel

Dan Hague & Douglas Hunter **THE SELF COACHED CLIMBER:** **THE GUIDE TO MOVEMENT TRAINING PERFORMANCE**

Stackpole books, februar 2006

(228 strani, mehka vezava, barvne fotografije, cena 8.605,00 SIT)

S tehničnimi razlagami o kineziologiji, anatomiji in psihologiji ter praktičnimi nasveti o gibanju in treniranju bo knjiga v pomoč vsem, ki želijo izboljšati svoje veščine plezanja. Priložen je tudi DVD.

